

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії **Тур Ірина Юріївна**, 1975 року народження, громадянка України, освіта вища: у 1997 році закінчила Харківський державний економічний університет і отримала повну вищу освіту за спеціальністю «Облік і аудит» та здобула кваліфікацію економіста. У 2010 році закінчила Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» і отримала повну вищу освіту за спеціальністю «Психологія» та здобула кваліфікацію психолога. Працює завідувачкою лабораторією кафедри права (№ 702) Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» та за сумісництвом старшим викладачем цієї ж кафедри. Виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада утворена наказом Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», Міністерство освіти і науки України, м. Харків, від «21» листопада 2024 року № 4 (без змін) у складі голови разової

спеціалізованої вченої ради – Павликівського Віталія Івановича, доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри права Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»;

рецензентів – Філіпенко Наталії Євгенівни, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри права Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»;

Фіалки Михайла Ігоревича, кандидата юридичних наук, доцента, професора кафедри права Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»;

офіційних опонентів – Житного Олександра Олександровича, доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна;

Шевчук Тетяни Анатоліївни, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри кримінального права і кримінології навчально-наукового інституту №1 (підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України) Харківського національного університету внутрішніх справ

на засіданні « 30 » грудня 2024 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право Тур Ірині Юріївні на підставі публічного захисту дисертації «Кримінально-правова та кримінологічна характеристика умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства (стаття 270-1 кримінального кодексу України)» за спеціальністю 081 Право.

Дисертацію виконано в Національному аерокосмічному університету імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», Міністерство освіти і науки України, м. Харків.

Науковий керівник: Олексій Литвинов, доктор юридичних наук, професор, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», в.о.ректора.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, у якому відображено нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачкою досліджень, що виконують конкретне наукове завдання і мають вагомe значення для галузі знань 08 Право. Дисертація виконана державною мовою і відповідає встановленим МОН вимогам щодо оформлення дисертації. Обсяг основного тексту є достатнім для розкриття теми в межах галузі 08 Право за спеціальністю 081 Право. Таким чином, у дисертації дотримано вимоги п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувачка має 7 наукових праць за темою дисертації, з них: три – статті у періодичних наукових фахових виданнях України, чотири – тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Наукові праці, у яких висвітлено основні наукові результати дисертації:

1. Тур І. Ю. Покарання за умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства. Вісник кримінологічної асоціації України. Том 29. № 2 (2023): С. 92-101. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2023.2.24>.

2. Iryna Tur. Peculiarities of deliberate destruction or endamage ment of public utilities (Article 270–1 of the Criminal Code of Ukraine). Archives of Criminology and Forensic Sciences No 2 (8). 2023. P. 121-130. DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.8.2023.10>.

3. Тур І. Ю. Майнова шкода як похідний наслідок умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства. Вісник кримінологічної асоціації України. Том 31. № 1 (2024): С. 92-101. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2024.1.07>.

У дискусії взяли участь голова та члени разової спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження:

Рецензентка Наталія Філіпенко

1. Для підтвердження висновків дослідження, бажано було б виділити певні історичні періоди (етапи) кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства, навести їхні плюси й мінуси та назвати їх; розглянути більш широке коло історичних джерел.

2. Авторка мала б приділити увагу розгляду питань закордонного досвіду кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства, адже саме він став прикладом для розвитку та вдосконалення українського законодавства.

3. Дисертаційне дослідження значно посилять положення відповідальності осіб умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства, якщо авторка більше уваги приділить застосуванню статей ККУ у воєнний період, наприклад, у разі диверсії або іншої співпраці з державою-агресором.

Рецензент Михайло Фіалка

1. Дисертантка наполягає на необхідності встановлення кримінальної відповідальності за умисне знищення та пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства загально небезпечним способом (ч. 2 ст. 270-1 КК України) з 14 років. Вочевидь це заслугоує підтримки. Але під час публічного захисту бажано було б почути більш обґрунтоване пояснення цієї точки зору.

2. У загальних висновках авторка наголошує на актуальній потребі розширення суб'єктів протидії даному виду злочинності за рахунок власників об'єктів житлово-комунального господарства. У межах самого дисертаційного дослідження дане питання, на нашу думку, отримало недостатній рівень обґрунтування.

Офіційний опонент Олександр Житний

1. Аналізуючи кількісні показники досліджуваного кримінального феномену, на сторінках дисертації І. Ю. Тур неодноразово справедливо зазначає, що норма, яка нею досліджується, має вкрай низьку ефективність. Зокрема, за наведеними дослідницею даними, із 164 облікованих кримінальних порушень за весь час існування у КК України ст. 270-1 оголошено підозру лише у 9 випадках, а більша частина кримінальних проваджень була закрыта п. п. 1, 2 ст. 284 КПК України (за так званими «реабілітуючими обставинами»). Ця

досить тривожна статистика вказує, що в Україні у 18 разів менше виявлених злочинців, ніж кількість облікованих кримінальних правопорушень, передбачених ст. 270-1 КК України. У зв'язку із цим дисертантка висуває припущення, хто із суб'єктів кримінально-правової політики в цьому випадку «недопрацьовує», вказавши: «це може говорити або про неефективність роботи правоохоронних органів з протидії даному явищу, або ж про недосконалість законодавчого визначення вказаного злочинного діяння» (с. 129). Втім, таке твердження навряд чи можна оцінити як пояснення причин, з яких досліджувана норма має низьку ефективність. На мою думку, бажано було би сформулювати ці причини більш чітко.

2. У третьому підрозділі третього розділу дисертації містяться переліки спеціально-кримінологічних заходів протидії (запобіжної діяльності) умисному знищенню або пошкодженню об'єктів житлово-комунального господарства (с. 157–162). Слід визнати, що вони (переліки) досить детальні, доречні, відчувається, що їх ретельно обдумано авторкою. Втім, зазначеним заходам не кореспондує належним чином інформація про конкретних суб'єктів, відповідальних за їх реалізацію. Так, в цій частині дослідження згадується лише Національна поліція як спеціалізований суб'єкт протидії, а також власники об'єктів ЖКГ. Цей перелік видається неповним. Наприклад, навряд чи до компетенції згаданих суб'єктів належить такий захід, як «впровадження державних стандартів та технічних умов щодо забезпечення захисту вказаних об'єктів, зокрема використання антивандальних матеріалів, розробка конструкцій, що унеможлиблює розукомплектування предметів, що зазнають найбільшого криміногенного впливу».

3. Суперечливими видаються окремі позиції дисертантки стосовно архітектури об'єкта умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства. Під час його кримінально-правової характеристики на с. 45 І. Ю. Тур стверджує, зокрема, що «додатковим обов'язковим безпосереднім об'єктом злочину визнається *альтернативно* (підкреслено опонентом – О.Ж.) життя, здоров'я або власність, які ставляться під загрозу заподіяння шкоди (життя та здоров'я) або реально зазнають шкоди (власність)». За такого підходу власність визнана об'єктом, який «страждає» альтернативно, тобто може лишатись і неушкодженим. Таке розуміння, виходячи з теоретичних уявлень про класифікації об'єктів кримінальних правопорушень, вже аж ніяк не дозволяє класифікувати його як обов'язковий об'єкт. Можливо, саме тому далі в роботі (на с. 111) авторкою стверджується вже інше: «відносини власності виступають лише додатковим факультативним об'єктом».

Для вирішення цього методологічного проблемного питання доречно розглянути «тріаду» експліцитних ознак «предмет–безпосередній об'єкт–наслідки» у їхній системній єдності. Так, об'єкти ЖКГ як предмет у складі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 270-1 КК України, – завжди матеріалізовані утворення та неодмінно належать якомусь законному власникові. Тому власність (байдуже – комунальна, державна чи приватна) зазнає шкоди від будь-якого акту умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства (розуміючи це, на стор. 58 роботи авторка слушно вказує, що знищення або пошкодження майна – основний наслідок досліджуваного злочину). Власне, це означає, що власність входить до структури об'єкта у складі передбаченого ст. 270-1 КК України кримінального правопорушення як безпосередній обов'язковий об'єкт завжди, тобто безальтернативно.

4. Підрозділ 2.1 рецензованої наукової праці має назву «Проблемні питання диференціації кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства». Виходячи саме з такої його назви, не можу визнати вдалим внесення до нього проблематики звільнення від кримінальної відповідальності. Сама по собі вона, слід визнати, розглянута в цьому підрозділі предметно й глибоко. Водночас, не можу погодитися з віднесенням звільнення від кримінальної відповідальності до засобів диференціації останньої. Кримінально-правовим наслідком такого звільнення є незастосування до особи жодних правообмежень, які становлять зміст кримінальної відповідальності. До речі, на с. 91 своєї дисертаційної праці І. Ю. Тур констатує, що «звільнення від кримінальної відповідальності ... є актом суду, за допомогою якого останній встановлює законодавчу наявність відмови держави від реалізації свого повноваження по застосуванню до особи кримінальної відповідальності». Не можливо диференціювати відповідальність шляхом відмови від неї. Очевидно, доречніше було би в цій частині дослідження його предмет позначити як проблеми диференціації кримінально-правових

наслідків вчинення умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства.

5. «Кримінологічній» частині роботи передують пояснення авторки, з яких теоретико-методологічних передумов вона виходить, викладаючи надалі кримінологічну характеристику умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства (з цього І. Ю. Тур розпочато розділ 3 дисертації). Логічно було би викласти подібного роду міркування й на початку «кримінально-правової» частини роботи, пояснивши, який обсяг кримінально значимих властивостей авторка розумітиме надалі під кримінально-правовою характеристикою досліджуваного нею кримінального правопорушення, що дозволило би точніше з'ясувати, чому нею описано саме ці (елементи й ознаки складу злочину, диференціація й реалізація кримінальної відповідальності за нього), а не інші такі властивості.

6. Оцінюючи якість санкції норми про кримінальну відповідальність за некваліфікований вид умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства (ч. 1 ст. 270-1 КК України передбачає: «карається штрафом від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк») та порівнюючи цю санкцію із покаранням, передбаченим за некваліфіковане умисне знищення або пошкодження майна (ч. 1 ст. 194 КК України передбачає: «карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк»), І.Ю. Тур цілком слушно звертає увагу на те, що наразі межі караності у нормі про спеціальний склад (ч. 1 ст. 270-1 КК України) відрізняються у більш гуманний бік від меж караності в нормі про загальний склад (ч. 1 ст. 194 КК України). На цій дисертантка пропонує законодавцеві виправити ці відмінності та встановити у ч. 1 ст. 270-1 КК України санкцію «карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами від шістдесяти до двохсот сорока годин, або пробаційним наглядом на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до трьох років» (стор. 170 рукопису). Отже, ступінь караності цих двох однорідних посягань пропонується зрівняти. Водночас, таке зрівняння виглядає дещо нелогічно. Так, злочин, передбачений ст. 270-1 КК України, завдає шкоди більшій кількості об'єктів, а отже, характер та ступінь його тяжкості не тотожний характеру й ступеню небезпеки злочину, передбаченого ст. 194 КК України. Очевидно, і караність першого має бути суворішою за караність другого.

Офіційний опонент Тетяна Шевчук

1. Додаткового обґрунтування потребує позиція автора щодо необхідності зниження віку кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства загальнонебезпечним способом (ч. 2 ст. 270-1 КК України) до 14 років. Адже єдиним аргументом на користь цього є необхідність застосування закону за аналогією (зі статтями 194, 347, 352, 378, 399 КК України).

2. Автор занадто стисло характеризує причинний зв'язок між кримінально протиправним діянням та його наслідками (пів сторінки тексту дисертації), хоча кримінально-правова теорія визначає, що встановлення причинного зв'язку є обов'язковим для кримінальних правопорушень із матеріальним складом. Розуміння причинного зв'язку в межах існуючих концепцій і підходів дозволило б деталізувати конкретне суспільно небезпечне діяння.

3. Надаючи характеристику особи кримінального правопорушника, який вчиняє знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства, автор акцентує увагу лише на соціально-демографічних його ознаках, упускаючи цілий ряд інших рис і властивостей, виявлення та дослідження яких дозволило б краще зрозуміти причини кримінального правопорушення та механізм його вчинення.

4. Пояснення потребує позиція автора щодо аналізу ним лише спеціально-кримінологічних заходів попередження умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства. У той час як механізм реалізації відповідних заходів за узвичаєними підходами розгортається на загальносоціальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівнях.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» - членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Тур Ірині Юріївні ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право»

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Окрема думка члена разової ради додається (не надходила).

Голова разової спеціалізованої вченої ради



Віталій ПАВЛИКІВСЬКИЙ

Підпис голови разової спеціалізованої
вченої ради Віталія Павликівського
засвідчую

Учений секретар Національного
аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «Харківський
авіаційний інститут»



Тетяна БОНДАРЄВА